

LATTER I MØRKET

Vladimir Nabokov, *Latter i mørket*, Turbine, 2020, 236 s, ISBN 978-87-406-5712-8

Af Gunvor Andersen (fil. mag. i litteraturhistorie, nordiske sprog og engelsk)

Forfatteren til *Latter i Mørket* er en usædvanligt spændende og kontroversiel person, hvis livshistorie er værd at kende. Derfor starter anmeldelsen med en kort præsentation af hans liv.

Han er en af de mange russere, som efter revolutionen i 1917 måtte emigrere, for Nabokovs vedkommende fordi hans aristokratiske, ualmindeligt velhavende og indflydelsesrige familie havde haft tætte forbindelser til tsarstyret.

Familien flytter først til England, hvor Nabokov afslutter sin uddannelse i slaviske og romanske sprog i Cambridge.

Herefter består hans liv af at flytte fra land til land, alt efter hvordan livsbetingelserne det pågældende sted arter sig for en russisk emigrant: først til Berlin i 1932, hvor han gifter sig og hvor hans far bliver skudt, så til Paris i 30'erne, da nazisterne kommer til magten i Tyskland, og til USA i 1940, fordi Europa føles for usikkert for en emigrant i skyggen af 2. Verdenskrig.

Han bliver amerikansk statsborger i 1945, universitetslærer, bl.a. professor 1948-1959 i russisk og europæisk litteratur ved det berømte Cornell University i New York. Herefter flytter han - sammen med sin kone - til Montreux i Schweiz, hvor han bliver til sin død i 1977. Han genså aldrig sin barndoms fædreland, men han glemte det aldrig – han er den evige emigrant.

Nabokov har en omfattende produktion bag sig, både på russisk og engelsk: poesi, romaner, dramatik, oversættelser, filmmanuskripter, faglitteratur osv. Mest kendt blev han for romanen *Lolita*, som han skrev på engelsk i 1955. Den kunne på det tidspunkt ikke udkomme i USA, da den blev opfattet som pornografisk. Derfor blev den udgivet i Paris i 1955, hvilket senere førte til, at *Lolita* blev anerkendt som et litterært mesterværk og Nabokov som en af de mest markante fornyere af romangenren i det 20. århundrede, flere gange på tale som kandidat til Nobelprisen. *Lolita* er oversat til mere end 20 sprog og har solgt i 50 millioner eksemplarer. Det enorme salg bevirkede, at Nabokov fremover næppe behøvede at tænke på penge.

Fra tsartidens Rusland til Cambridge, Berlin, Paris, forskellige universiteter i USA og til sidst til Montreux i Schweiz var naturligvis ikke blot en geografisk, men også en eksistentiel rejse, som må have sat uudslettelige og traumatiske spor i det menneske, der foretog den. Nabokov var jo hele tiden tvunget af omstændighederne til at bevæge sig videre. Hvor mange kunne have klaret denne rejse uden helt at tabe sig selv og sin egen identitet? Og hele tiden være produktiv på et banebrydende højt niveau. (Billedet er fra sept. 1958 fra hans sidste tid ved Cornell University).

Den roman, denne anmeldelse især handler om, *Latter i mørket*, er baseret på en tidligere roman af Nabokov, *Camera Obscura* (1932), som han skrev på russisk, mens han boede i Berlin. Senere oversatte han romanen til engelsk og kaldte den *Laughter in the Dark*. Det er denne roman forlaget Turbine nu har fået oversat til dansk under titlen *Latter i Mørket* (2020) – oversætter Niels Lyngsø. Romanen kan betragtes som et forstudie til *Lolita*.

De første linjer i *Latter i mørket* afslører romanens indhold på følgende måde: ”**Det var engang, i Berlin i Tyskland, en mand der hed Albinus. Han var rig, respektabel, lykkelig; en dag forlod han sin hustru til fordel for en ung elskerinde; han elskede; blev ikke elsket selv; og hans liv endte i en katastrofe**”.

Enkeltheder på vejen mod katastrofen beskrives af romanens alvidende fortæller på en spændende, tit farceagtig, ironisk, hånende måde, som totalt udleverer både hoved- og bipersoner i bogen.

Romanen er bygget op omkring to trekantsdramaer.

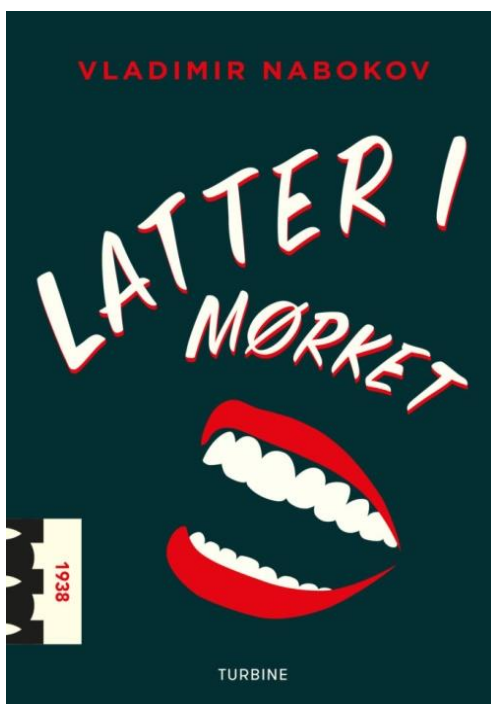
Plottet i det første trekantsdrama: Albinus - hans hustru Elisabeth – Margot Peters bygger på Albinus’ utilfredshed med sit sexliv i ægteskabet. Elisabeth og Albinus lever i et tilsyneladende lykkeligt ægteskab. Der er dog ét problem: ”Hendes kærlighed var liljevarianten”, kaldes problemet i romanen, men Albinus drømmer om natten om at realisere en gammel drøm om ”at træffe en ung pige, som lå med arme og ben bredt ud på en hed, ensom strand...” Da Albinus møder den 16-årige Margot Peters, bilder han sig ind, at hun kan opfylde hans hemmelige drøm og gengælde hans følelser. Han lader elskerinden flytte ind i sin store 12-værelseslejlighed med krystallysekroner, overdådige billeder på væggene og flotte tæpper. Da Margot opdager, at Albinus er styrtende rig, ser hun ham som en mulighed for at realisere *sine* drømme, en skuespillerkarriere og et liv i luksus. Hun kan altid skrue ned for elskoven for at opnå det hun vil. Parterne parasiterer gensidigt på hinanden.

De to kvindelige rivaler, Elisabeth og Margot, tegnes i romanen som kontraster. Elisabeth er 35 år, lyshåret med farveløse øjne og sart hud. Til sit væsen er hun godmodig og føjelig. Hun er datter af en kendt teaterdirektør og standsmæssigt gift. Hun har altid følt sig tilfreds i ægteskabet og forlader hjemmet, da hun opdager, at Albinus har en elskerinde, den farvestrålende, smukke 16-årige Margot, sorthåret, klædt i rødt og udfordrende sminket med rødt læbestift og rødt neglelak.

Plottet i det andet trekantsdrama: Albinus – Margot Peters – Axel Rex – er om muligt endnu mere speget. Men hvem er denne Axel Rex? Albinus har inviteret ham til sit hjem, fordi han har fået den fixe idé, at han vil gestalte gamle klassiske malerier som animerede filmfigurer. Alex Rex, en kendt karikaturtegner i USA, er interesseret i opgaven – for et svimlende beløb. Det viser sig så, at han og Margot to år tidligere har haft en affære, som ingen af dem har kunnet glemme. Han introducerer sig i Albinus’ hus – som kunstespert, karikaturtegner og homoseksuel. Albinus stoler blindt på alle oplysninger og takker ja til Rex’ forslag at være chauffør på den tur, som Albinus har planlagt i en bil, som han lige har foræret sin elskerinde. Under turen får Rex og Margot mulighed for at genoptage det gamle forhold. Homoseksualiteten er et påfund, som tjener Rex’ nye mål sammen med Margot at presse så mange penge som muligt ud af Albinus.

Ligesom de to kvindelige rivaler præsenteres Albinus og Rex som kontraster. Albinus er velklædt og velsoigneret, Rex er en grimrian, og hans påklædning er mærkelig. Begge beskæftiger sig med kunst, Rex som udøvende kunstner (internationalt kendt kunstner, karikaturtegner, kunstforfalsker), Albinus som kunstkritiker, kunstekspert. Albinus har en særdeles god økonomi, både arvet og selvskabt. Rex er totalt flad. Han kommer til Albinus' hus uden en øre på lommen, og han har i sit liv spillet mange penge væk. Albinus er godtroende, naiv og upraktisk, kun optaget af drømmen om Margot, som gør ham blind for alt andet. Rex er en bluffmager, skrupelløs, elsker at narre folk og lege scenemester i andres menneskers liv, og han har fra barnsben mange sadistiske tilbøjeligheder, som viser, at han på ingen måde hæmmes af moralske betænkeligheder.

Under den fortsatte rejse sydpå optræder Margot og Rex imidlertid så uforsigtigt, og Albinus får nys om, at de er alt andet end kun venner. Og så går historien hurtigt mod sin ende, og den kender vi jo i forvejen.

Albinus tvinger Margot til at fortsætte rejsen sammen med ham – uden Rex. Som den elendige chauffør, han er, kører han galt og mister synet i en trafikulykke. Derefter går alt hurtigt – mod den forudsagte katastrofe.

Af hensyn til læserne vil jeg ikke afsløre, hvordan den endelige katastrofe foregår. For den som er optaget af mordgæder, vil jeg dog røbe, at bogens forside giver mulighed for kvalificerede gæt. Hvem har det bedste motiv for at dræbe hvem?

Når man læser *Latter i Mørket*, frapperes man over, hvor ekstremt velkomponeret romanen er. Flere gennemlæsninger fremmer forståelsen. Begivenheder, anekdoter osv. har altid en betydning. Romanen opfordrer derfor i høj grad til at man leger med som detektiv – et slags kvalificeret puslespil.

Vigtige eksempler er de sammenligninger med dyr, som forfatteren så hyppigt benytter, og de spor, han lægger ud for at knytte forskellige begivenheder til hinanden.

Først dyresammenligningerne. Både hoved- og bipersoner beskrives tit som dyr, næsten altid **rovdyr**. Første gang, vi møder Rex, foregår hos ruffersken Frau Lewandowski. Han udgiver sig for at hedde Miller og sammenlignes på grund af sine ”skarpe, tindrende øjne og de mærkelige trekantede næsebor” med en **los**, dvs. et farligt og uberegneligt rovdyr, den amerikanske art i revirkamp med andre rovdyr. Den første gang Albinus er i byen med Margot, bemærker han hendes **slangekrøller**. Da Margot opdager, at Albinus ikke har taget initiativ til skilsmisse fra Elisabeth, får han se slangen i fuld aktion. ”**Margot rejste sig langsomt mere og mere, som en slange når den ruller sig ud**”. Om Elisabeths bror, Paul, som har overhørt en telefonsamtale mellem Albinus og Margot, hedder det:” Med en gysen lagde Paul røret på, **som om han uforvarende havde taget fat på en slange**. Og selv om Margot for vindings skyld overvejer, hvordan hun kan blive gift med Albinus, så kalder hun ham for **en orm**, da han forlader hendes og Rex’ selskab for at undgå at blive set i byen af Paul.

Også om nogle af bipersonerne bruges sammenligninger med rovdyr: Von Ivanoff er *ilderagtig*, og kvinden, som har undervist Margot i taleteknik, ligner *en plukket ørn*.

Og selve livet – ”Det virkelige liv, det var grusomt, smidigt og stærkt som *en anakonda*” forekommer det Albinus i romanens afsluttende scene.

Livet i Nabokovs roman ikke en leg, og de mennesker, som optræder i den, er grusomme rovdyr, i splid med sig selv og hinanden.

Så til sporene, som sammenbinder romanens forskellige episoder: Et par eksempler:

Albinus’ første møde med Margot finder sted er i en biograf, som Albinus rent tilfældigvis besøger for at fordrive tiden forud for et planlagt møde: Hun er usherette, og han bliver umiddelbart fascineret – og skræmt - af hendes skønhed. Han kommer ind under slutningen af en film. Om filmen hedder det: **”En pige veg tilbage mellem væltede møbler foran en maskeret mand med et skydevåben. Det var intet som helst interessant ved at se på optrin han ikke kunne forstå, eftersom han endnu ikke havde set hvordan de var begyndt”**. En direkte henvisning til Albinus’ eget endnu ikke påbegyndte forhold til Margot – og til dets afslutning.

I forbindelse med Rex’ første møde med Margot har han for ruffersken opgivet det falske navn Miller. Han henvender sig til Margot og spørger efter hendes navn, og da hun svarer ham, siger han ”Og jeg hedder lille *Axel*”, hvilket er hans korrekte fornavn. Margot kender dog hans rigtige navn først to år senere, da Miller, som Axel Rex, til Margots store forbavselse, chok og glæde dukker op i Albinus’ berlinerlejlighed, inviteret af Albinus selv, og – viser det sig - medbringer den tegning af hende selv, som han lavede, da han forlod hende og har gemt som erindring om forholdet. Et spor, tilrettelagt af forfatteren – måske som tegn på skæbnens ironi i livets alle forhold?

Der findes talrige eksempler af denne art. Og de er ikke tilfældige, men en konsekvens af forfatterens sindrige konstruktion af romanen.

Også sprogligt er romanen et mesterværk. Det er en fornøjelse at følge det nuancerede og flydende sprog i beskrivelsen af naturen, menneskerne, samtalerne, anekdoterne, lidenskaberne, drømmene, katastroferne og grusomhederne – mod den endelige katastrofe, som ikke er for tøsedrenge.

Derfor: Læs ”Latter i mørket”. Giv dig god tid! Mød en stor forfatter og personlighed, nyd hans måde at skabe spænding og undren på. Og ikke mindst hans skønne sprog.